

Norwegian Financial Mechanism 2009-2014
Programul RO 24 „Întărirea capacității judiciare și cooperare”

Proiectul “Consolidarea capacității sistemului judiciar din România de a face față noilor provocări legislative și instituționale/Strengthening the capacity of the Romanian judicial system to face new legislative and institutional challenges”

ȘCOALA DE VARĂ SINAIA: ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Noul Cod de procedură penală a introdus mai multe elemente specifice sistemului procesual adversarial. Dintre acestea, poate elementele cu cel mai mare impact asupra destinatarilor legii procesual penale sunt cele referitoare la *justiția negociată*, deoarece sunt complet străine sistemului nostru procesual penal. În mod tradițional, în țara noastră au fost adoptate legislații specifice sistemului procesual continental, având la bază principiile legalității și aflării adevărului. Aceste principii sunt incompatibile conceptual cu elementele de justiție negociată, deoarece principiul aflării adevărului obligă organele judiciare să facă toate demersurile pentru a afla adevărul real, în fiecare cauză, iar principiul legalității se opune oricăror alte criterii de stabilire a vinovăției și de aplicare a pedepsei, care nu sunt stabilite prin lege. Din aceste motive, negocierea între acuzare și apărare a unei încadrări juridice sau a unei pedepse era de neconceput într-un sistem procesual care avea la bază astfel de principii.

Realitățile actuale ale societății au dovedit însă că „idealizarea” legii nu mai poate constitui un factor atât de important, așa cum era ea privită în perioada imediat următoare Revoluției Franceze. Concepția pragmatică și-a pus din ce în ce mai mult amprenta și asupra domeniului judiciar, astfel încât tot mai multe sisteme procesuale continentale au adoptat instituții care să conducă în mod mai eficient la obținerea aceluiași rezultat, respectiv la aplicarea unor pedepse persoanelor care au comis infracțiuni. Această concepție nu este lipsită de critici, deoarece reduce mult din rolul educativ al procesului penal, elimină solemnitatea care însoțește în general actul de justiție, creează o inegalitate a persoanelor în fața legii, poate conduce la acte de injustiție, la aplicarea pedepsei într-un mod netransparent, ș.a.m.d.. Avantajele acestor proceduri au cântărit însă mai mult decât toate aceste dezavantaje, în legislația majorității statelor democratice, care au considerat că obținerea unor rezultate similare sau apropiate, cu costuri mai reduse, justifică adoptarea elementelor de justiție negociată în sistemul procesual penal. În felul acesta, unele elemente specifice procesului civil, cum ar fi principiul disponibilității, își fac loc în procedura penală, ceea ce conduce la consecința ca interpretarea normelor legale care reglementează elementele de justiție negociată să fie făcută în acord cu acest principiu, iar nu prin prisma principiului oficialității, care este specific procesului penal.

Instituția acordului de recunoaștere a vinovăției a fost transpusă în legislația noastră într-un mod asemănător celui din alte sisteme procesuale penale continentale. Din moment ce s-au păstrat o serie de principii fundamentale specifice acestor sisteme procesuale penale, instituția nu putea fi adoptată într-o formă similară celei din sistemele procesuale adversariale, unde rolul acuzării și al apărării este mult mai important, în timp ce rolul instanței de judecată este unul mai redus decât în sistemele continentale. În cadrul acestora din urmă, recunoașterilor negociate ale vinovăției nu li se asociază, ca regulă, și o reducere semnificativă a procedurii de judecată, principiul aflării adevărului având încă rolul predominant și impunând judecătorului

verificări riguroase cu privire la săvârșirea faptei, a circumstanțelor de săvârșire a acesteia și a vinovăției făptuitorului. Se consideră în doctrină că, practic, o procedură similară celei americane, în care acuzatul nu mai beneficiază de un proces deplin în ceea ce privește acuzația care i se aduce, ar putea fi considerată contrară prezumției de nevinovăție, raportat la însuși textul Convenției europene a drepturilor omului¹. Această temere nu a fost împărtășită însă de legiuitorul nostru, care a reglementat două cazuri în care judecata se desfășoară fără administrarea probatoriului, respectiv judecata pe baza recunoașterii învinuirii (art. 377) și acordul de recunoaștere a vinovăției (art. 478 și urm.). De altfel, instituții similare sunt reglementate în mai multe state semnatare ale Convenției europene a drepturilor omului, fără a ridica vreo problemă de atingere a prezumției de nevinovăție. Aceasta deoarece în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, nu este un drept absolut, ci unul la care partea poate renunța în mod valabil.

În alte sisteme continentale, elementele tranzacționale în materie penală constau în instituirea unor proceduri nonjurisdicționale, prin care ministerul public propune autorului prezumat al unei infracțiuni să nu se mai exercite urmărirea penală contra lui, în schimbul plății de către acesta din urmă a unei sume de bani². Se subliniază însă că, fiind o excepție de la principiul indisponibilității acțiunii publice, tranzacția nu poate surveni decât în cazurile expres prevăzute de lege³.

Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției sunt *inculpatul și procurorul*. Întrucât textul legii nu distinge, rezultă că poate încheia acord de recunoaștere a vinovăției atât inculpatul persoană fizică, cât și inculpatul persoană juridică.

Legea nu oferă posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției și suspectului, deoarece în sistemul nostru procesual este necesară adaptarea instituției la principiul aflării adevărului. Așa cum s-a subliniat, deși inspirat din sistemul de drept anglo-saxon, în care judecătorul nu verifică existența faptei și a vinovăției, în sistemul nostru de drept, acordul este adaptat, astfel că este supus confirmării de către instanță, care verifică nu doar existența consimțământului, ci și adevărul judiciar stabilit⁴. Or, pentru a se realiza acest lucru este necesar ca pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției să existe suficiente date cu privire la existența infracțiunii și la vinovăția inculpatului. Punerea în mișcare a acțiunii penale față de inculpat este de natură să asigure o garanție a existenței unor probe minime de vinovăție, deoarece potrivit art. 309 alin. 1 NCPP acțiunea penală se pune în mișcare de procuror când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune.

¹ V. Pușcașu, *op. cit.*, p. 355. Se arată că în varianta oficială a textului, prezumarea nevinovăției se impune până la momentul la care vinovăția a fost legal „stabilită”, în vreme ce textul englez face referire la „probarea” vinovăției celui în cauză, context în care eliminarea fazei de judecată în cazul pledării vinovăției de către acuzat ar părea admisibilă conform variantei franceze, dar inadmisibilă conform celei engleze, neavând loc un proces de probare (A. Ashworth).

² H-D. Bosly, D. Vandermeersch, *Droit de la procedure penale*, 4^e edition, La Chartre, Brugge, 2005, p. 242.

³ Ibidem.

⁴ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *Noul Cod de procedură penală. Ghid de aplicare pentru practicieni*, Editura Hamangiu, București, 2014, p. 569.

Deși legea nu îl enumeră pe prim-procuror printre titularii acordului de recunoaștere a vinovăției, acesta are un rol important în încheierea acordului, deoarece art. 478 alin. 4 NCPP prevede că limitele încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției se stabilesc prin avizul prealabil și scris al procurorului ierarhic superior, iar art. 478 alin. 2 NCPP prevede că efectele acordului de recunoaștere a vinovăției sunt supuse avizului procurorului ierarhic superior. Rezultă așadar, din aceste dispoziții legale, că deși procurorul de caz este titularul acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul ierarhic superior este cel care trasează inițial limitele încheierii acestui acord și avizează ulterior efectele sale. Aceasta deoarece Ministerul Public funcționează în baza principiului controlului ierarhic superior, iar politica penală a statului trebuie asigurată în mod unitar, la nivelul țării. În doctrină s-a susținut că procurorul de caz ar putea să obțină o situație mai grea pentru inculpat, față de cea avută în vedere de procurorul ierarhic superior, fără ca această împrejurare să reprezinte o încălcare a avizului procurorului ierarhic superior⁵. Față de dispozițiile art. 478 alin. (4) NCPP, este greu de acceptat ca procurorul de caz să depășească limitele stabilite de procurorul ierarhic superior, în cazul în care acesta a înțeles să instituie și o limită maximă a pedepsei aplicabile inculpatului, deoarece nu ar mai fi respectat principiul enunțat anterior, care stă la baza instituirii avizului prealabil. Considerăm că încălcarea limitelor inițiale ale acordului prealabil, stabilite de procurorul ierarhic superior, poate fi acoperită prin avizul pe care acesta din urmă îl dă asupra acordului înșuși, în acest caz neimpunându-se respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției. Lipsa avizului procurorului ierarhic superior asupra acordului de recunoaștere a vinovăției constituie însă un impediment pentru admiterea acestuia, deoarece el ține de regularitatea actului de sesizare.

Limite acordului, stabilite de procurorul ierarhic superior, nu trebuie să conducă la înlăturarea esenței instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, care reprezintă un element de justiție negociată. De pildă, procurorul ierarhic superior nu poate stabili el înșuși cuantumul pedepsei și modalitatea de executare a acesteia, deoarece procurorul de caz nu mai are niciun element asupra căruia să negocieze cu inculpatul, ceea ce contravine rațiunii instituției. Din același motiv, avizul prealabil al procurorului ierarhic superior nici nu ar trebui să fie cunoscut de inculpat, deoarece în acest caz își pierde rațiunea de a fi negocierea ulterioară dintre inculpat și procurorul de caz. Negocierea este *un proces*, și nu *un rezultat*, iar conținutul și modul de desfășurare a acestui proces nu este departe de cel pe care îl dă sensul obișnuit al acestui termen. Or, dacă inculpatul ar cunoaște de la început limitele în care a fost „investit“ procurorul de caz să negocieze, el nu ar cere decât limita minimă. În doctrină a fost exprimat și un punct de vedere contrar, potrivit căruia inculpatul va cunoaște limitele în care se poate „negocia“⁶.

Astfel se explică existența dispoziției legale explicite, potrivit căreia acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi inițiat atât de către procuror, cât și de către inculpat (art. 478 alin. 3 NCPP). Inițierea acordului de recunoașterea vinovăției de către procuror nu poate constitui un act de încălcare a principiului loialității administrării probelor, prevăzut în art. 101 alin. 1 NCPP, potrivit căruia sunt interzise folosirea de „promisiuni sau îndemnuri“ în scopul de a se obține probe. De asemenea, prin această dispoziție, se dă posibilitatea procurorului de caz de a iniția acordul de recunoaștere a vinovăției, înainte de a solicita procurorului ierarhic superior avizul prealabil și scris, în care să se stabilească limitele acordului. Aceasta deoarece nu ar fi utilă obținerea unui astfel

⁵ Idem. 570-571.

⁶ Idem, p. 570.

de aviz în cazul în care inculpatul exclude din start posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției.

În alte sisteme de drept doar reprezentantul ministerului public poate avea inițiativa desfășurării procedurii tranzacționale, aceasta fiind întotdeauna facultativă și unilaterală. Acuzatul nu dispune de un drept de inițiativă în această privință, depinzând exclusiv de voința procurorului, care nu trebuie să motiveze decizia de a nu iniția o tranzacție, ea făcând parte din puterea procurorului de a aprecia asupra oportunității urmăririi penale⁷.

Se pune problema dacă în sistemul nostru procesual procurorul este obligat să accepte să negocieze cu inculpatul, dacă acesta din urmă inițiază procedura acordului de vinovăție? Întrucât negocierea nu se poate declanșa decât cu acordul ambelor părți implicate, ar fi trebuit reglementată explicit posibilitatea procurorului de caz de a o refuza, fără să mai fie obligat să solicite procurorului ierarhic superior avizul prealabil, în care să se stabilească limitele acordului. Din formularea textului de la art. 108 alin. 4 NCPP, potrivit căruia „Organul judiciar trebuie (s.n. C.G.) să aducă la cunoștința inculpatului posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției...”, pare să rezulte însă contrariul, respectiv că procurorul de caz ar fi obligat să accepte *declanșarea procedurii de negociere*, dacă aceasta este inițiată de inculpat. Această interpretare, deși nu respectă conceptul de bază al instituției, ar fi însă în măsură să asigure mai bine realizarea scopului instituției, de eficientizare a actului de justiție. Desigur că ulterior procurorul va hotărî discreționar (în limitele legii și ale avizului procurorului ierarhic superior) quantumul pedepsei și modalitatea de executare a acesteia, pe care înțelege să o negocieze cu inculpatul, nefiind obligat să încheie acordul în limitele propuse de inculpat.

De principiu, regula conturată în sistemul american este aceea potrivit căreia promisiunea aplicării unei norme legale sau a unui comportament legal al unui organ statal în schimbul renunțării de către suspect sau acuzat la drepturile sale este perfect admisibilă⁸. Această posibilitate nu este consacrată explicit în noul Cod de procedură penală, dar nici nu este interzisă. De altfel, însuși conceptul de „justiție negociată” presupune o negociere între acuzare și apărare, iar negocierea presupune urmărirea interesului fiecăreia dintre cele două părți implicate. În doctrina noastră s-a subliniat că la luarea deciziei încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției procurorul de caz poate avea în vedere elemente ca voința inculpatului de a coopera la efectuarea urmăririi penale sau acuzarea altor persoane, atitudinea față de activitatea sa criminală și de antecedentele penale, natura și gravitatea acuzării, posibilitatea de a obține condamnarea în cazul respectiv, interesul public de a obține o judecată mai opresivă, cu cheltuieli mai reduse⁹.

Reglementarea avizului ulterior al procurorului ierarhic superior este de natură să asigure o simetrie cu instituția verificării rechizitoriului sub aspectul legalității, de către procurorul ierarhic superior (art. 328 alin. 1 NCPP). Având în vedere însă specificul acestei instituții, care nu mai presupune verificarea aspectelor de legalitate a urmăririi penale, de către judecătorul de cameră preliminară, considerăm că putea să lipsească acest al doilea aviz al procurorului ierarhic superior, de vreme ce acordul încheiat respectă limitele stabilite inițial de

⁷ H-D. Bosly, D. Vandermeersch, *op.cit.*, p. 244.

⁸ *Idem*, p. 357.

⁹ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *op.cit.*, p. 570.

către acesta. De altfel, ar fi greu de imaginat care ar fi motivele pentru care procurorul ierarhic superior nu și-ar da avizul, din moment ce acordul de recunoaștere a vinovăției respectă limitele stabilite inițial.

Persoana vătămată și partea civilă nu au nici un rol în încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Această regulă este consecința viziunii noului Cod de procedură penală cu privire la exercitarea acțiunii penale, care ar aparține exclusiv procurorului (art. 32 NCPP). Deși în teoria modernă i se recunoaște victimei un rol din ce în ce mai important în procesul penal, cazul de față se constată că interesele acesteia rămân pe un plan secundar, primând interesul statului de a obține rezultatul aplicării unei pedepse cu costuri minime. Încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției împiedică exercitarea acțiunii civile în fața instanței penale, în cazul în care partea civilă și inculpatul nu încheie o tranzacție sau un acord de mediere în cauză (art. 486 NCPP). În alte sisteme de drept încheierea unei tranzacții cu privire la acțiunea penală este condiționată de repararea prejudiciului rezultat din infracțiune sau a părții necontestate din acest prejudiciu¹⁰.

Întrucât legea recunoaște fiecărui inculpat posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției, dacă acțiunea penală s-a pus în mișcare față de mai mulți inculpați, se poate încheia un acord de recunoaștere a vinovăției distinct cu fiecare dintre aceștia (art. 478 alin. 5 NCPP). În acest caz negocierea acordului de recunoaștere a vinovăției se face cu fiecare inculpat în parte, fără participarea celorlalți, deoarece situația fiecăruia este distinctă, iar „atuurile” cu care se prezintă la negociere sunt diferite. Din acest motiv textul pare să inducă ideea că se încheie câte un acord de recunoaștere a vinovăției cu fiecare inculpat în parte. Totuși, dacă rezultatul negocierii se consemnează într-un document comun, considerăm că nu poate fi un motiv de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, dacă sunt respectate toate celelalte condiții prevăzute de lege. În cazul în care se încheie acord de recunoaștere a vinovăției doar cu o parte dintre inculpați, ceilalți inculpați beneficiază în continuare de prezumția de nevinovăție. Inculpații cu care s-a încheiat acordul pot fi audiați ca martori în cauza disjunctă, fără ca declarația dată în calitate de martor să poată fi folosită vreodată împotriva lor, dacă s-ar respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, deoarece codul reglementează dreptul martorului de a nu se acuza (art. 118 NCPP).

Ca o măsură de protecție pentru inculpații minori, s-a prevăzut că aceștia nu pot încheia acorduri de recunoaștere a vinovăției (art. 478 alin. 6 NCPP). Prin această dispoziție se recunoaște implicit că în cadrul acestei proceduri drepturile inculpatului nu sunt garantate deplin, ca în cadrul procedurii obișnuite. Or, dacă inculpatul major este în măsură să renunțe în cunoștință de cauză la drepturile prevăzute de lege, respectiv la garanțiile privind dreptul său la un proces echitabil, pentru inculpatul minor codul prezumă în mod absolut că nu are o astfel de capacitate. Întrucât textul vorbește de *inculpați minori*, ar putea fi interpretat în sensul că el este aplicabil doar cu privire la inculpații care nu au împlinit 18 ani la momentul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției. Atunci când definește însă ce se înțelege prin „procedura în cauzele cu infractori minori”, Codul de procedură penală prevede că este vorba de infracțiunile *săvârșite de minori* (art. 504 NCPP), ceea ce înseamnă că înțelege să acorde aceste garanții speciale inculpaților care au săvârșit infracțiunile în minorat, indiferent de vârsta pe care o au la momentul judecării. Același interpretare ar trebui să fie adoptată și cu privire la interdicția prevăzută în art. 478 alin. 6 NCPP, de a se încheia acord de recunoaștere a vinovăției cu inculpații minori.

¹⁰ H-D. Bosly, D. Vandermeersch, *op.cit.*, p. 245.

Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției îl constituie recunoașterea

comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, din partea inculpatului, și privește felul și quantumul pedepsei și forma de executare a acesteia. Deși textul nu excelează prin precizie, se înțelege din el că încadrarea juridică a faptei nu poate face obiectul negocierii, așa cum se întâmplă în sistemele de drept adversale, inculpatul neavând altă posibilitate decât să recunoască atât fapta reținută de organele de urmărire penală, cât și încadrarea juridică a acesteia, dată prin actul de inculpare. Aceasta deoarece sistemul nostru procesual penal este în continuare guvernat de principiul legalității, iar acest principiu se opune unei negocieri asupra aspectelor de legalitate. Așadar, inculpatul și procurorul pot negocia doar cu privire la felul și quantumul pedepsei, precum și cu privire la forma de executare a acesteia, în condițiile recunoașterii necondiționate de către inculpat a comiterii faptei și a încadrării juridice a acesteia.

Din acest text deducem că procurorul nu poate folosi în cadrul negocierii alte elemente, cum ar fi indicarea de către inculpat a altor participanți la săvârșirea faptei, sau a unor fapte similare, ori înlesnirea tragerii la răspundere a acestora, prin furnizarea de declarații. În sistemele procesuale originare, de unde a fost preluată instituția, astfel de elemente pot fi luate în considerare în cadrul acordului de recunoaștere a vinovăției, deoarece se analizează „beneficiul”, în sens larg, pe care l-ar primi societatea din încheierea acestui acord. Or, în această categorie se include și descoperirea altor participanți la săvârșirea infracțiunii sau descoperirea persoanelor care au comis alte infracțiuni și dovedirea vinovăției acestora. De aceea considerăm că aceste elemente nu pot fi inserate în textul acordului de recunoaștere a vinovăției, însă ele pot avea relevanță, cel puțin la nivel subiectiv, în decizia procurorului cu privire la conținutul acordului.

În cazul în care inculpatul a săvârșit mai multe infracțiuni, procurorul trebuie să negocieze cu acesta fiecare pedeapsă în parte și, întrucât legea prevede că obiect al acordului îl constituie și forma de executare a pedepsei, rezultă că acesta trebuie să conțină și quantumul pedepsei rezultante. Așadar, procurorul va trebui să aplice toate dispozițiile legale privitoare la individualizarea pedepselor, inclusiv dispozițiile referitoare la circumstanțele atenuante legale sau judiciare, la sancționarea pluralității de infracțiuni, cauzele de reducere a pedepsei, cauzele de nepedepsire, etc.. Doar în acest fel se poate stabili în acord care este pedeapsa rezultantă, cu privire la care trebuie stabilită apoi, de comun acord, modalitatea de executare.

Limitele de pedeapsă pe care le poate avea în vedere procurorul la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției nu pot fi decât cele prevăzute de lege pentru infracțiunea ce face obiectul acordului, cu luarea în considerare a tuturor cauzelor de reducere sau de agravare a pedepsei. Desigur, dacă procurorul ierarhic superior a stabilit alte limite în cadrul avizului prealabil, și acestea trebuie respectate la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Aceste limite nu pot fi stabilite însă, decât în cadrul limitelor legale. Procurorul ierarhic superior nu poate stabili limite de pedeapsă în afara cadrului legal și nici procurorul de caz nu poate încheia acordul de recunoaștere a vinovăției cu pedepse nelegale. Nerespectarea de către procurorul de caz a limitelor prealabile stabilite în avizul procurorului ierarhic superior este un motiv de nelegalitate a acordului, putând conduce la respingerea acestuia de către instanță.

Un neajuns al legii este acela că nu s-a prevăzut reducerea limitelor de pedeapsă pentru persoanele care doresc să încheie un acord de recunoaștere a vinovăției. Din această cauză, inculpații vor fi tentați să uzeze mai degrabă de procedura judecătii în cazul recunoașterii învinuirii, știind că vor putea beneficia în acest caz de reducerea limitelor de pedeapsă cu o treime (art. 396 alin. 10 NCPP). Acest lucru nu este de natură să conducă atingerea scopului urmărit de legiuitor prin instituirea acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reduce costurile activităților judiciare și a asigura acestora o eficiență sporită. Dacă nu se ajunge la încheierea acordului

de recunoaștere a vinovăției în cursul urmăririi penale, procurorul va trebui să continue urmărirea penală și să strângă probele necesare pentru trimiterea în judecată a inculpatului.

În ce privește **condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției**, art. 480 NCPP prevede în primul rând că acesta se poate încheia numai cu privire la infracțiunile pentru care *legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 7 ani*. Prin pedeapsă prevăzută de lege se înțelege, potrivit art. 187 NCP, pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei.

Această condiție este o garanție că pentru infracțiunile mai grave, sancționate de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani, se va desfășura procedura de urmărire și de judecată, cu respectarea dreptului la un proces echitabil. Această condiție nu este prevăzută în toate sistemele procesuale care permit încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, fiind o garanție a sistemului nostru procesual că procurorul va strânge în cursul urmăririi penale toate probele necesare stabilirii adevărului în cauză. Inculpatul poate renunța însă și în acest caz la dreptul său la un proces echitabil, solicitând ca judecarea să aibă loc prin procedura de recunoaștere a învinuirii, care poate fi urmată pentru toate infracțiunile, cu excepția celor sancționate de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață. În cazul judecării prin procedura recunoașterii învinuirii, spre deosebire de cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul trebuie să desfășoare urmărirea penală până la final, strângând toate probele necesare pentru trimiterea în judecată a inculpatului.

O altă condiție pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției este aceea ca din probele administrate până la momentul încheierii acestuia să rezulte suficiente *date cu privire la existența faptei* pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului. Această condiție urmărește punerea în acord a instituției acordului de recunoaștere a vinovăției cu principiul aflării adevărului real, deoarece nu este permisă încheierea acestuia decât în cazul în care sunt suficiente date cu privire la infracțiunea săvârșită și la vinovăția inculpatului. Standardul de probațiune în acest caz este unul mai redus decât standardul probei dincolo de orice dubiu rezonabil, necesar pentru a se dispune condamnarea inculpatului în urma procedurii obișnuite (art. 103 alin. 2 NCPP). De asemenea, în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției nu mai este prevăzut un mecanism de analizare a legalității administrării probelor administrate, nemaifiind instituită faza camerei preliminare. Practic, în urma încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției se poate ajunge la aplicarea unei pedepse doar în baza existenței unor indicii temeinice, asociate cu recunoașterea de către inculpat a comiterii faptei. În acest caz, se pune problema modului de aplicare a principiilor prezumției de nevinovăție, cu corolarul său in dubio pro reo, reglementat în art. 4 NCPP și a principiului aflării adevărului, reglementat în art. 5 NCPP. Dată fiind importanța acestor principii fundamentale, considerăm că aplicarea lor nu poate fi pusă în discuție nici în cazul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției, astfel încât instanța va fi obligată să respingă acordul dacă probele administrate nu sunt suficiente pentru a înlătura dubiul cu privire la săvârșirea faptei de către inculpat.

O condiție aptă să asigure un echilibru între cele două părți ale acordului de recunoaștere a vinovăției este cea privind *asistența juridică obligatorie a inculpatului* la încheierea acestuia. Având în vedere că procurorul are cunoștințe juridice, în timp ce inculpatul nu deține de regulă aceste cunoștințe, s-ar fi creat un dezechilibru între cele două părți implicate în negociere, dacă nu s-ar fi prevăzut obligativitatea asistenței juridice a inculpatului. Problema care se pune este aceea de când devine obligatorie asigurarea asistenței juridice a inculpatului? Este nevoie de asigurarea acestei asistențe încă de la momentul *inițierii acordului* de recunoaștere a vinovăției, potrivit art. 478 alin. 3 NCPP, sau este suficientă prezența avocatului doar la momentul *semnării acordului*? Având în vedere că negocierea este de regulă un proces de durată, considerăm că sensul legii este

acela ca avocatul inculpatului să fie prezent atât pe durata negocierii, cât și pe durata încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției. Aceasta înseamnă că după ce inițiază acordul de recunoaștere a vinovăției, dacă inculpatul își exprimă acordul de principiu pentru desfășurarea acestei proceduri, procurorul trebuie să se oprească și să desemneze un avocat din oficiu, în prezența căruia să se desfășoare negocierea pedepsei.

Legea nu prevede nimic în legătură cu asistența juridică a inculpatului în fața instanței de judecată, fapt care este de natură să conducă la două posibile interpretări: una în sensul că în fața instanței de judecată asistența juridică a inculpatului ar fi obligatorie doar în cazurile generale de la art. 90 NCPP și alta în sensul că dispozițiile art. 480 alin. 2 teza a II-a NCPP ar trebui interpretate în sensul că asistența juridică este obligatorie atât la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției în fața procurorului, cât și la prezentarea acestuia în fața instanței de judecată. Având în vedere că rațiunea textului din art. 480 alin. 2 teza a II-a NCPP a fost aceea de a asigura o oarecare egalitate între părțile care participă la negocierea acordului de recunoaștere a vinovăției, ar însemna că după terminarea negocierii și semnarea acordului nu ar mai fi necesară acordarea asistenței juridice a inculpatului decât în cazurile generale prevăzute de art. 90 NCPP.

Legea prevede obligativitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției în **formă scrisă**. În cazul în care sunt mai mulți inculpați, din care doar unii au încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției, pentru restul inculpaților procurorul va sesiza cu rechizitoriu judecătorul de cameră preliminară de la instanța competentă. Pentru inculpații care au încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției se va sesiza direct instanța competentă, fiind evident că în acest caz se impune disjungerea cauzei.

Acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să conțină elementele necesare de identificare a inculpatului, descrierea faptei, încadrarea juridică a acesteia, ș.a., aspecte pe care le conține și rechizitoriul. În plus, acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să conțină declarația expresă a inculpatului prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, precum și felul, quantumul și forma de executare a pedepsei, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, cu privire la care s-a ajuns la un acord. În cazul în care acordul privește mai multe infracțiuni, va trebui stabilită pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte, iar nu doar pedeapsa rezultantă, deoarece instanța trebuie să verifice respectarea principiului legalității pentru fiecare infracțiune în parte.

După încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul **sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond** și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală (art. 483 alin. 1 NCPP). Nu se mai parcurge faza de cameră preliminară, deoarece prin încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției inculpatul a renunțat la dreptul de a invoca nelegalitatea probelor administrate în cursul urmăririi penale. Trimiterea dosarului de urmărire penală se face pentru ca instanța de judecată să constate existența datelor suficiente cu privire la existența faptei și cu privire la vinovăția inculpatului. În fața instanței de judecată nu se pot administra noi probe, astfel încât datele menționate trebuie să rezulte din probele administrate în cursul urmăririi penale.

Dacă s-a încheiat acordul de vinovăție doar cu o parte dintre inculpați sau doar pentru unele fapte, sesizarea instanței se face cu privire la aceștia, înaintându-se instanței doar actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției.

În cazul în care inculpatul și partea civilă au încheiat în cursul urmăririi penale o tranzacție sau un acord de mediere, cu privire la soluționarea laturii civile, acestea vor fi înaintate instanței de judecată împreună cu acordul de recunoaștere a vinovăției, pentru a lua act de aceasta prin aceeași sentință prin care se admite

acordul. Dacă nu se încheie o tranzacție sau un acord de mediere cu privire la latura civilă a cauzei, instanța care admite acordul de recunoaștere a vinovăției va lăsa nesoluționată acțiunea civilă (art. 486 alin. 2 NCPP).

Procedura în fața instanței este una necontradictorie, chiar dacă se prevede că instanța se pronunță asupra acordului după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și a părții civile, dacă este prezentă. În ceea ce privește înțelesul sintagmei „procedură necontradictorie”, s-a apreciat că dispozițiile legale impun instanței să acorde cuvântul în dezbateri procurorului și părților menționate, fără a fi posibilă solicitarea de probe sau formularea de excepții și cereri¹¹. Având în vedere că instanța este cea care face individualizarea pedepsei, considerăm că această procedură nu este incompatibilă cu administrarea probei cu înscrisuri în circumstanțiere, care pot ajuta instanța la aplicarea unei pedepse juste. Acest lucru poate transforma însă procedura într-una contradictorie, deoarece inculpatul poate solicita instanței aplicarea unei pedepse mai reduse decât cea menționată în acordul de recunoaștere a vinovăției, iar acest aspect de contradictorialitate ar fi trebuit reglementat în mod explicit în lege.

Ascultarea inculpatului ar trebui să privească aspecte legate de valabilitatea exprimării consimțământului, iar nu și cele legate de fapta comisă, deoarece în caz de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției acesta nu ar putea fi folosit împotriva sa într-o procedură ulterioară desfășurată potrivit dreptului comun. Procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nu presupune o administrare a probelor în fața instanței de judecată, asemănătoare celei din cadrul procedurii obișnuite. Rezultă de aici că ar fi necesară întotdeauna prezența personală a inculpatului, astfel încât instanța să constate nemijlocit existența manifestării sale de voință cu privire la încheierea acordului. Pe de altă parte, sub imperiul vechiului Cod de procedură penală instanța supremă a statuat printr-un recurs în interesul legii că este posibil ca instanța de judecată să ia act de manifestarea de voință a unei părți și printr-un mandatar investit cu procură specială sau printr-un act autentic. Astfel, prin Decizia Î.C.C.J. nr. 27/2006¹², adoptată într-un recurs în interesul legii, instanța supremă a statuat că „Încetarea procesului penal în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea părților înlătură răspunderea penală poate fi dispusă de instanță numai atunci când aceasta constată nemijlocit acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv, exprimat în ședința de judecată de aceste părți, personal sau prin persoane cu mandat special, ori prin înscrisuri autentice“. Același raționament ar putea fi aplicat și în cazul acordului de vinovăție, în ceea ce-l privește pe inculpat. În orice caz, în lipsa inculpatului sau a manifestării de voință în vreunul din modurile arătate anterior, considerăm că instanța de judecată nu ar putea să admită acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat de acesta și de procuror, pe considerentul că inculpatul a semnat în fața procurorului acest acord.

Se pune problema dacă inculpatul își poate retrage consimțământul exprimat în faza de urmărire penală pentru încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției? Întrucât inculpatul ar trebui să-și manifeste în faza instanței voința de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției, înseamnă că acesta este momentul până la care el poate reveni asupra manifestării inițiale de voință, exprimată în fața procurorului, prin semnarea acordului de recunoaștere a vinovăției. Raționamentul este similar celui care permite părților dintr-un proces civil, care au încheiat în scris o tranzacție, de a nu-și mai da acordul asupra acesteia în fața instanței de judecată. În acest caz nu se poate lua act de voința exprimată în scris de părți, chiar dacă acestea au semnat un act scris, în acest

¹¹ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *op.cit.*, p. 574.

¹² Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 190/20.03.2007.

sens. Inculpatul se poate răzgândi și înainte ca procurorul să sesizeze instanța de judecată cu acordul de recunoaștere a vinovăției, ceea ce ar impune ca procurorul să nu mai sesizeze instanța de judecată cu acordul încheiat, urmând să continue urmărirea penală. Fiind în cursul urmăririi penale, inculpatul ar trebui să-și manifeste în scris această voință sau ca aceasta să fie consemnată într-un proces verbal, de către organul de urmărire penală.

Inculpatul și procurorul nu au motive de contradictorialitate în fața instanței de judecată, de vreme ce au încheiat și semnat acordul de recunoaștere a vinovăției, însă partea civilă poate să aibă obiecțiuni cu privire la acesta, mai ales dacă nu a încheiat cu inculpatul o tranzacție sau un acord de mediere pentru soluționarea acțiunii civile. De aceea, considerăm că dispoziția legală ar trebui interpretată în sensul că se acordă cuvântul părții civile doar atunci când acordul de recunoaștere a vinovăției este însoțit de tranzacția sau acordul de mediere asupra laturii civile, caz în care toate părțile implicate trebuie să se prezinte în fața instanței de judecată, pentru a-și manifesta consimțământul la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției și/sau a tranzacției sau a acordului de mediere. Dacă nu s-a încheiat o tranzacție sau un acord de mediere asupra laturii civile, partea civilă nici nu ar avea de ce să fie citată în fața instanței de judecată, iar ascultarea acesteia de către instanța de judecată nu ar avea nicio justificare.

În doctrină a fost exprimat punctul de vedere potrivit căruia având în vedere dispoziția potrivit căreia partea civilă este ascultată, dacă este prezentă, se impune citarea acesteia, iar rațiunile care justifică ascultarea părții civile sunt aceleași și în cazul părții responsabile civilmente, astfel că se impune aplicarea dispozițiilor generale referitoare la judecată, în materia citării¹³. Sigurul motiv care ar justifica citarea acestor părți ar fi acela de a le întreba dacă doresc să încheie o tranzacție, deoarece ele nu-și pot exprima opinia cu privire la obiectul și conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției încheiat de procuror și inculpat.

Legea nu prevede nimic în legătură cu prezența și ascultarea persoanei vătămate în cadrul acestei proceduri, ceea ce înseamnă că aceasta nu va fi citată și nici ascultată de instanță în cadrul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției. Având în vedere că noul Cod de procedură penală a adoptat concepția potrivit căreia acțiunea penală privește exclusiv statul și inculpatul, ea fiind exercitată doar de către procuror, lipsa persoanei vătămate din cadrul acestei proceduri este explicabilă.

Legiuitorul a prevăzut însă că procedura din fața instanței de judecată este una publică, ceea ce permite controlul publicului asupra acestor acorduri de recunoaștere a vinovăției.

Similar cu procedura de remediere a neregularităților actului de sesizare, prevăzută în art. 345 alin. 3 NCPP pentru lipsurile constatate la rechizitoriu, art. 484 alin. 1 NCPP prevede că în cazul în care acordului de recunoaștere a vinovăției îi lipsește vreuna dintre mențiunile obligatorii sau nu au fost respectate condițiile prevăzute la art. 482 și 483 NCPP, instanța dispune acoperirea omisiunilor în cel mult 5 zile și sesizează în acest sens conducătorul parchetului care a emis acordul. Este vorba de neîndeplinirea unor condiții de formă ale acordului (care nu conține unele dintre mențiunile obligatorii), sau de netrimiterarea actelor de urmărire penală sau a tuturor actelor de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele ce au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției, sau de netrimiterarea tranzacției sau a acordului de mediere, încheiate de inculpat și de partea civilă. În cazul neîndeplinirii celorlalte condiții se va dispune respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției. De aceea e destul de discutabil că ar putea fi remediată pe această cale o neregularitate privind

¹³ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *op.cit.*, p. 574.

cuantumul pedepsei stabilite în acord, care ar depăși limitele legale, deoarece acest lucru presupune o reluare a negocierii. Or, din moment ce a fost deja sesizată instanța de judecată cauza nu se mai află în faza de urmărire penală, iar procurorul nu mai poate desfășura o activitate specifică acestei faze, cum ar fi negocierea pedepsei.

Se pune întrebarea care este rolul judecătorului în cadrul investirii cu soluționarea unui acord de recunoaștere a vinovăției? Are el doar rolul de a verifica întrunirea celor două voințe și modul valabil de exprimare a acestora sau rolul său este cel tradițional, de aplicare a pedepsei? Dacă în sistemul adversarial se optează pentru primul răspuns, în sistemele continentale rolul judecătorului nu poate fi doar unul de a ratifica acordul de voință al celor două părți implicate, ci de aplicare a pedepsei și individualizare a acesteia, potrivit criteriilor generale și speciale de individualizare. Așadar instanța exercită și în acest caz funcția de judecată, care este însă mai restrânsă decât într-o procedură obișnuită. De aici, specificitatea soluțiilor pe care le poate adopta instanța investită cu soluționarea unui acord de recunoaștere a vinovăției.

Soluțiile instanței de fond pot fi de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției sau de respingere a acestuia.

În cazul în care admite acordul de recunoaștere a vinovăției, instanța va putea dispune doar o soluție de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, nefiind posibilă pronunțarea unei soluții de achitare sau de încetare a procesului penal. Instanța poate să modifice cuantumul pedepsei stabilite în acord sau modalitatea de executare a acesteia, fără însă a-i crea inculpatului o situație mai grea decât cea asupra căreia s-a ajuns în acord. Într-un sistem adversarial, specific acestei instituții, instanța nu ar putea să modifice rezultatul acordului de voință al celor două părți, deoarece s-ar dezavantaja una dintre acestea, care și-a dat acordul doar în anumite condiții. În sistemul nostru penal, care are la bază printre altele și principiul individualizării¹⁴, sancțiunile penale trebuie stabilite astfel încât să reflecte pericolozitatea faptei și făptuitorului și să asigure realizarea scopurilor acestor sancțiuni. Or, individualizarea judiciară a sancțiunii este atributul instanței de judecată, care stabilește pedeapsa principală, complementară, accesorie, modalitatea de executare a pedepsei principale, precum și eventualele măsuri de siguranță aplicabile¹⁵.

Din dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. a) NCPP, care trimit doar la dispozițiile art. 396 alin. (2)-(4) NCPP, rezultă că în urma admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției instanța nu poate dispune decât o soluție de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, nefiind posibilă pronunțarea unei soluții de achitare sau de încetare a procesului penal.

Pentru a admite acordul de recunoaștere a vinovăției, trebuie îndeplinite condițiile legale pentru toate infracțiunile reținute în sarcina inculpatului, nefiind posibilă admiterea în parte a acestuia, doar cu privire la unele fapte. Legea prevede explicit însă că acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi admis doar cu privire la unii dintre inculpați (art. 485 alin. 2 NCPP), fiind posibilă așadar respingerea acordului cu privire la ceilalți inculpați.

Instanța va respinge acordul de recunoaștere a vinovăției în cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului sau dacă apreciază că soluția

¹⁴ A se vedea F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Vol. I, Editura C.H. Beck, 2008, p. 87.

¹⁵ Idem, p. 94.

la care s-a ajuns în acord este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

În ce privește condițiile prevăzute în art. 482 NCPP, se constată că neîndeplinirea acestora poate constitui atât motiv de acoperire a omisiunilor, potrivit art. 484 alin. 1 NCPP, cât și motiv de respingere a acordului, potrivit art. 485 alin. 1 lit. b) NCPP. Una din condițiile esențiale care poate conduce la respingerea acordului este cea din art. 480 alin. 2 NCPP, referitoare la existența datelor suficiente cu privire la existența faptei și a vinovăției inculpatului. Considerăm că instanța trebuie să respingă acordul de recunoaștere a vinovăției și în cazul în care este incidentă o cauză care lipsește de obiect acțiunea penală, cum ar fi prescripția răspunderii penale, decesul inculpatului, ș.a.. În aceste cazuri instanța nu poate dispune o soluție de încetare a procesului penal, deoarece nu este prevăzută de lege o astfel de posibilitate, în cazul sesizării instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției.

Este importantă justa interpretare a textului legal care prevede soluția respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției în cazul în care soluția este „nejustificat de blândă”. Această dispoziție atenuează caracterul convențional al acordului, prin instituirea unui rol mai mare al judecătorului în procesul de individualizare a pedepsei, ca parte importantă a funcției de judecată pe care o îndeplinește; în acest fel, reglementarea se îndepărtează de forma adversială și se apropie de trăsăturile specifice ale procesului penal de tip continental, în care judecătorul nu are doar rol de arbitru, ci are rol activ cu privire la aflarea adevărului sub toate aspectele¹⁶. Textul nu se opune ca soluția să fie una „mai blândă”, care ar fi justificată având în vedere că acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să fie reciproc avantajos, respectiv atât pentru stat, cât și pentru inculpat. Nu există criterii de identificare a unei soluții „nejustificat de blânde”, însă aceasta trebuie să fie disproporționat de blândă în raport cu soluțiile adoptate de instanță în cazuri similare, pentru a putea fi respins acordul pe acest motiv.

Dacă procurorul și inculpatul au stabilit o pedeapsă nelegală în acordul de recunoaștere a vinovăției, considerăm că instanța de judecată poate stabili o altă pedeapsă, în quantum legal, dacă aceasta este mai blândă decât cea din acord. Nu ar exista niciun motiv pentru care instanța de judecată să fie obligată să respingă acordul de recunoaștere a vinovăției în acest caz, de vreme ce chiar legea îi conferă instanței posibilitatea să reducă quantumul pedepsei aplicate sau să stabilească o altă modalitate de executare a pedepsei stabilite în acordul de recunoaștere a vinovăției.

În cazul în care se respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, procurorul și inculpatul pot încheia un alt acord, care să respecte condițiile legii. În cazul în care nu se ajunge la încheierea unui nou acord de recunoaștere a vinovăției, acordul respins nu poate fi luat în considerare la soluționarea ulterioară a cauzei, pe baza procedurii obișnuite. Aceasta deoarece încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției nu echivalează cu o declarație de recunoaștere a săvârșirii faptei, care să fi fost luată cu respectarea drepturilor procesuale ale inculpatului, în special a dreptului la tăcere. Legea nu prevede în mod explicit obligația de confidențialitate cu privire la discuțiile purtate de procuror și de inculpat cu ocazia negocierilor, deși în cazul în care nu se ajunge la încheierea unui astfel de acord considerăm că derularea unor astfel de negocieri nu ar putea să fie folosită ulterior în defavoarea inculpatului.

¹⁶ C. Voicu, A.S. Uzlău, G. Tudor, V. Văduva, *op.cit.*, p. 575.

În cazul în care se sesizează instanța de judecată cu un nou acord de recunoaștere a vinovăției sau cu rechizitoriu, judecătorul care a respins acordul de recunoaștere a vinovăției nu devine incompatibil să soluționeze noul acord de recunoaștere a vinovăției sau fondul cauzei, deoarece prin restituirea cauzei la parchet nu și-a spus părerea cu privire la soluția ce urmează a fi adoptată în cauză. Dacă însă, în motivarea soluției de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, judecătorul a făcut afirmații cu privire la vinovăția inculpatului, considerăm că acesta devine incompatibil să soluționeze cauza în fond, în cazul în care inculpatul nu mai dorește să încheie un nou acord de recunoaștere a vinovăției, iar procurorul a dispus trimiterea în judecată prin rechizitoriu. De asemenea, judecătorul care a admis un acord de recunoaștere a vinovăției încheiat cu unii dintre inculpați nu devine, în principiu, incompatibil să soluționeze cauza pe fond, cu privire la ceilalți inculpați din cauza respectivă, care nu au încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției. Acesta ar deveni incompatibil doar dacă în motivarea soluției date cu privire la inculpații care au încheiat acord de recunoaștere a vinovăției ar face referire la participarea sau la vinovăția celorlalți inculpați.

Deși în art. 485 alin. 4 NCPP se face trimitere explicită la art. 399 NCPP, referitor la dispozițiile privind măsurile preventive, în art. 485 alin. 3 NCPP se prevede explicit că în cazul în care instanța respinge acordul de recunoaștere a vinovăției aceasta se pronunță din oficiu cu privire la starea de arest a inculpaților. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că dispozițiile art. 399 NCPP, referitoare la măsurile preventive, se aplică *in mod corespunzător*, adică doar în cazul în care instanța pronunță o soluție pe fond a cauzei. Or, soluția de restituire a acordului de recunoaștere a vinovăției nu este una referitoare la fondul cauzei, deoarece nu se soluționează acțiunea penală. În aceste condiții, art. 399 NCPP ar trebui aplicat în cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției, iar în cazul în care respinge acest acord, ea are doar obligația de a se pronunța din oficiu asupra stării de arest a inculpaților. Cum codul nu face nicio distincție cu privire la natura arestului, ar rezulta că instanța ar trebui să se pronunțe atât cu privire la măsura arestării preventive, cât și cu privire la măsura arestului la domiciliu.

Tot cu o soluție de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției sunt compatibile și dispozițiile art. 398 NCPP, privind cheltuielile judiciare și dispozițiile art. 396 alin. 9 NCPP, privind plata amenzii aplicate din cauțiunea achitată de inculpat la luarea măsurii controlului judiciar pe cauțiune. În cazul respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției nu mai pot fi aplicate aceste prevederi legale.

S-a criticat în doctrină forma reglementării din noul Cod de procedură penală, pentru faptul că, după încheierea acordului, procurorul și inculpatul nu pot reveni asupra acestuia, adoptându-se o concepție contractualistă a acestui act, irevocabil prin manifestarea contrară de voință a părților. Sistemul de common law american permite revenirea acuzatului asupra acordului convenit, fără nicio justificare, până la momentul sesizării instanței de judecată; ulterior, deși nu se mai poate reveni, acordul poate fi atacat pentru vicierea consimțământului¹⁷. În cadrul sistemului nostru procesual nu este posibilă o astfel de soluție, ci după admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției de către instanța de judecată, hotărârea definitivă se bucură de autoritate de lucru judecat. Aceasta înseamnă că inculpatul nu mai poate fi judecat din nou pentru aceleași fapte, chiar dacă acestea ar primi o altă încadrare juridică. Fiind vorba de o hotărâre judecătorească definitivă, împotriva acesteia se pot formula căile extraordinare de atac, în măsura în care ar fi incident vreunul din cazurile prevăzute de lege care să permită formularea unei astfel de căi de atac.

¹⁷ V. Pușcașu, *op.cit.*, p. 361.

Structura hotărârii pronunțate de instanță în cazul admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției este identică cu cea a unei hotărâri de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei pronunțate în cadrul unei proceduri obișnuite. Din acest motiv se face trimitere la dispozițiile art. 370 alin. 4, art. 403 și art. 404 NCPP, care se aplică în mod corespunzător. Or, art. 404 NCPP detaliază conținutul dispozitivului sentinței instanței de fond, fără a face vreo distincție cu privire la modul de sesizare a acesteia, respectiv prin rechizitoriu sau prin acord de recunoaștere a vinovăției. De asemenea, hotărârea de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției trebuie să cuprindă inclusiv motivarea soluției cu privire la latura penală, prin analiza probelor care au servit ca temei pentru soluționarea laturii penale a cauzei și a celor care au fost înlăturate, potrivit art. 403 alin. 1 lit. c) NCPP. În cadrul procedurii de judecată obișnuite, înlăturarea probelor potrivit acestui text se face pentru lipsa lor de temeinicie, iar nu pentru nelegalitate. Excluderea probelor pentru nelegalitate se face doar în procedura camerei preliminare. Este greu de crezut că în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției s-ar putea atribui acestui concept de „înlăturare a probelor” un conținut mai extins decât cel pe care îl are în cadrul procedurii de judecată obișnuite, incluzându-se aici și aspectele de nelegalitate a probelor.

Deși art. 403 alin. 1 lit. b) NCPP prevede că hotărârea trebuie să conțină și descrierea faptei ce face obiectul trimiterii în judecată și a încadrării juridice a acesteia, textul din art. 487 lit. b) NCPP prevede din nou că sentința instanței trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile din art. 403 NCPP, și fapta pentru care s-a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției și încadrarea juridică a acesteia. Se creează astfel o suprapunere inutilă între cele două texte de lege.

Legea prevede că împotriva sentinței de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul și inculpatul pot declara **apel** în termen de 10 zile de la comunicare. În art. 488 alin. 2 NCPP se prevede că împotriva sentinței prin care acordul de recunoaștere a fost admis se poate declara apel numai cu privire la felul și quantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia. Se pune întrebarea dacă acest text poate fi interpretat în sensul că instanța de apel poate totuși verifica îndeplinirea condițiilor de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției? Dispozițiile art. 488 alin. 4 NCPP, privind soluțiile pe care le poate adopta instanța de apel, ar conduce la concluzia unui răspuns negativ, deoarece nu se prevede posibilitatea respingerii acordului de recunoaștere a vinovăției în apel, pentru neîndeplinirea condițiilor legale pentru încheierea acestuia. Pe de altă parte, pot fi situații în care un acord admis de instanța de fond să contravină în mod vădit legii, cum ar fi de pildă în cazul unei necompetențe materiale a instanței de fond, care să atragă nulitatea absolută a hotărârii, sau în cazul în care acordul de recunoaștere a vinovăției este încheiat cu un inculpat minor, ori pentru o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani. Or, în aceste cazuri ar trebui prevăzută posibilitatea instanței de apel de a desființa sentința instanței de fond, deoarece principiul legalității procesului penal este aplicabil și procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției.

Așa cum am arătat anterior, instanța de apel poate:

- a) respinge apelul, menținând hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat;
- b) admite apelul, desființând sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis numai cu privire la felul și quantumul pedepsei sau la forma de executare a acesteia și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art. 485 alin. (1) lit. a), care se aplică în mod corespunzător;
- c) admite apelul, desființând sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. a) și art. 486 aplicându-se în mod corespunzător.

Practic nu este prevăzută posibilitatea admiterii apelului procurorului sau inculpatului și, în urma desființării sentinței prin care a fost admis acordul de recunoaștere a vinovăției, să poată fi respins *în apel* acordul de recunoaștere a vinovăției. De asemenea, nu este reglementată posibilitatea formulării apelului cu privire la legalitatea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, legalitatea sentinței de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, competența materială a instanței de judecată care a admis acordul de recunoaștere a vinovăției, vicierea consimțământului persoanelor care au încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției sau aspecte legate de modul de soluționare a laturii civile. Având în vedere principiul legalității procesului penal, menționat în art. 2 NCPP ca regulă fundamentală a procesului penal român, este discutabilă această restrângere a posibilității de atacare a soluției pronunțate de instanța de fond în materia acordului de recunoaștere a vinovăției.

În cazul în care instanța de fond a admis acordul de recunoaștere a vinovăției, așa cum acesta a fost încheiat de cele două părți, acestea nu ar avea nici un interes să atace sentința, deoarece acordul a fost admis fără modificări de către instanța de judecată. Cu toate acestea, textul codului pare să permită atacarea sentinței și într-o astfel de situație, sub aspectul cuantumului pedepsei aplicate de instanța de fond și a formei de executare a acesteia, ceea ce contravine naturii instituției acordului de recunoaștere a vinovăției.

Pedeapsa stabilită în acordul de recunoaștere a vinovăției, admis de instanța de judecată, atrage toate consecințele prevăzute de lege în cazul unei condamnări penale: poate constitui prim termen al recidivei, atrage decăderile și interdicțiile prevăzute de lege, etc. În alte sisteme de drept, încheierea unei tranzacții între reprezentantul Ministerului Public și cel urmărit nu constituie o condamnare penală și nu figurează în cazierul judiciar¹⁸.

¹⁸ H-D. Bosly, D. Vandermeersch, *op.cit.*, p. 247.